

Hyvä säätiötapa

Hyväksytty säätiöt ja rahastot ry:n syyskokouksessa 11.11.2019

Säätiöt ja rahastot ry on suomalaisten apurahanjakajien yhdistys, Suomen ainoa säätiöiden etu- ja tukijärjestö. Sen tehtävä on parantaa apurahoja jakavien yleishyödyllisten yhteisöjen toimintamahdollisuuksia sekä tarjota jäsenilleen ajankohtaista tietoa ja hyödyllisiä verkostoja.

Tiedostaen asemansa erityisryhmänä sekä vastuunsa yhteiskunnassa sidosryhmilleen Säätiöt ja rahastot ry – Stiftelser och fonder rf:n jäsenet ovat hyväksyneet 11.11.2019 seuraavan hyvää säätiötapa koskevan päivitetyn ohjeen, joka otettiin ensi kertaa käyttöön vuonna 2006.

Johdanto

Yleishyödylliset säätiöt ja yhdistykset toimivat tehokkaasti yhteiseksi hyväksi. Näille yhteisöille on myönnetty verohelpotuksia niiden merkittävän yhteiskunnallisen työn vuoksi.

Säätiölaki ja yhdistyslaki antavat siviilioikeudellisen säännöspörun suurelle määrälle hyvin eri tavoin toimivia oikeushenkilöitä. Nämä lait ja niihin pohjautuvat, viranomaisen vahvistamat oikeushenkilön säännöt luovat perustan ja ohjeet apurahoja jakavien säätiöiden ja yhdistysten toiminnalle.

Verolainsäädännössä on yleishyödyllisiä säätiöitä ja yhdistyksiä koskevia määräyksiä, jotka koskevat yhtä lailla urheiluseuroja tai laitosta ylläpitäviä ja apurahoja jakavia säätiöitä sekä yhdistyksiä.

Säätiö ja yhdistys on yleishyödyllinen siinä tapauksessa, että sen säännöt ja toiminta täyttävät kaikki seuraavat edellytykset:

1. Se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä.
2. Sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin.
3. Se ei tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Lainsäädännössä ei ole määritelty eikä erikseen käsitellä omana ryhmänään apurahoja jakavia yleishyödyllisiä säätiöitä ja yhdistyksiä. Nämä muodostavat kuitenkin oman erityisryhmänsä, vaikka ovat myös keskenään erilaisia: perustaminen on voinut toteutua lahjoituksella, testamenttilahjoituksella taikka keräyksellä ja perustamisen yhteydessä annetut tarkoituseräykset ovat mitä moninaisimmat.

Yhteistä on, että varallisuus on saatu tietyn, sääntöihin kirjatun tarkoituksen toteuttamista varten ja toteuttaminen tapahtuu pääasiassa apurahoja ja palkintoja jakamalla. Toimintaan vaikuttavat sääntömääräysten lisäksi monenlaiset lahjoittajamääräykset, jotka ulottuvat joskus apurahatarkoituksen ohella myös omaisuuden hallintaan. Määräykset eivät ole tahdonvaltaisia, vaan niitä kunnioitetaan ja noudatetaan.

Hyvän säätiötavan noudattaminen

Säätiöt ja rahastot ry:n jäsenet kunnioittavat toistensa yksilöllisyyttä ja itsenäisyyttä. Koska jäsenet myös edustavat useita eri aloja, tähän kirjattu hyvän säätiötavan kuvaus ei aina voi olla sellaisenaan sovellettavissa jokaiseen jäsenenä olevaan säätiöön tai yhdistykseen. Näitä ohjeita noudatetaan jäseniä sitovina paitsi siinä tapauksessa, että säätiön tai yhdistyksen säännöt, testamentti- ja lahjakirjamääräykset taikka muu perusteltu syy estää jonkin ohjekohdan noudattamisen.

Yhdistyksen hallitus voi erottaa jäsenen, joka kehotuksesta huolimatta rikkoo hyvän säätiötavan periaatteita.

Apurahat, avustukset ja palkinnot

Yhdistyksen jäsenet jakavat apurahoja, muita avustuksia ja palkintoja sääntöjensä mukaisesti säännöllisesti ja jatkuvasti. Jaettavien apurahojen, avustusten ja palkintojen määrä on huomattava osa pääoman tuotosta. Jäsenen on kuitenkin huolehdittava siitä, että tarkoituksen toteuttaminen on mahdollista myös tulevaisuudessa.

Jäsenillä on selkeät sisäiset menettelytavat tukiensa myöntämiseksi. Jääviiskysymyksiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Verottajalle ja Melalle annetaan asianmukaiset tarkkailuilmoitukset.

Apurahojen ja muiden avustusten hakemisesta, hakemusten käsittelystä ja päätösten ilmoittamisesta tiedotetaan riittävällä tavalla. Tällöin kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että

- tieto hakumahdollisuudesta tavoittaa potentiaaliset hakijat;
- hakemuslomakkeet ja niiden täyttämiseksi annetut ohjeet ovat selkeät ja hyvin saatavilla;
- hakijat saavat tiedon käsittelytavasta ja aikataulusta;
- myönnettyistä apurahoista ja muista tuista tiedotetaan ilman aiheetonta viivytystä ja samalla annetaan selkeät ohjeet tukien saajille siitä, miten tuen nostamiseksi tulee toimia ja miten työn edistymisestä on raportoitava;
- mikäli apurahan maksaminen voidaan keskeyttää taikka maksettu apuraha voidaan periä takaisin, tästä tulee selkeästi ilmoittaa viimeistään apurahan myöntämistä koskevassa ilmoituksessa, jolloin on samalla ilmoitettava perusteet, joiden nojalla keskeytys tai takaisinperintä on mahdollinen.
- henkilötietojen käsittely tapahtuu tietosuojalle asetetun sääntelyn vaatimusten mukaisesti.

Viestintä

Yhdistyksen jäsenet ovat toiminnassaan avoimia. Ne viestivät toiminnastaan ja sen vaikuttavuudesta aktiivisesti, myös lakisäateisen tilinpäätöksen lisäksi. Yhteydenpito julkiseen sanaan ja viranomaisiin on avointa.

Hyväksyttävänä poikkeuksina avoimuudesta voidaan pitää julkistamatta jättämistä, kun kysymyksessä ovat

- tilinpäätöksen tase-erittelyt;
- apurahapäätösten perustelut ja
- apurahapäätösten valmistelussa käytettäviä asiantuntijoita koskevat tiedot.

Säätiöt ja rahastot ry:n jäsenyyden edellytys on, että jokainen jäsen toimittaa yhdistykselle vuosittain perustiedot myöntämisensä tukien jakautumisesta eri aloille vaikuttavuuden seuraamista ja vaikuttamistyötä varten.

Hallinto

Yhdistyksen jäsenten hallinnossa on toiminnan ja varainhoidon edellyttämä asiantuntemus.

Jäsenillä on sisäiset työjärjestystä, apurahatoimintaa, tietosuojaa ja varainhoitoa koskevat ohjeet.

Asiantuntijat ja muut luottamustehtävissä toimivat hoitavat tehtävänsä tasapuolisesti.

Hallituksen ja muiden sääntömääräisten toimielimien kokouksista pidetään pöytäkirjat. Ne liitteineen säilytetään pysyvästi.

Myönnettyjä apurahoja koskevat ja vastaavat asiakirjat säilytetään arkistoituina vähintään kymmenen vuotta.

Kaikki toiminta tapahtuu voimassaolevaa tietosuojasääntelyä noudattaen.

Hallituksen jäsenet ja muut toiminnan vastuuhenkilöt eivät osallistu käsittelyyn ja päätöksentekoon asiassa, jossa heidän objektiivisesti arvioiden voidaan katsoa olevan esteellisiä. Nämä henkilöt ilmoittavat omat mahdolliset päätöksentekoon liittyvät eturistiriitatilanteensa viiveettä yhteisön johdolle.

Hallintokustannukset ovat kohtuullisia ja suhteutettuja säätiön tai yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseen käytettyihin varoihin. Asiantuntijoille ja muille luottamustehtävissä toimiville maksettavat palkkiot ovat edellä mainituin tavoin kohtuullisia.

Jäsenet eivät myönnä apurahoja tai niihin verrattavia etuja hallituksensa jäsenille, henkilökunnalleen, toimielimensä jäsenille tai muille luottamushenkilöilleen taikka näiden läheisille.

Tilien ja hallinnon tarkastuksesta vastaavat lain edellyttämät KHT-, HT- tai JHT -tilintarkastajat. Kirjanpito hoidetaan ja tilinpäätösasiakirjat laaditaan kirjanpitosäännösten mukaisesti.

Hallitus vastaa siitä, että säätiöiden ja yhdistysten valvontaa koskevien säännösten edellyttämät ilmoitukset tehdään valvovalle viranomaiselle määräajassa.

Mikäli säätiön tarkoitusta ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi tai muusta syystä voida enää kokonaan tai joiltakin osin toteuttaa, säätiön hallituksen tulee ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin. Tällaisia voivat olla sääntöjen muuttaminen, sulautuminen toiseen säätiöön tai säätiön lakkauttaminen.

Varainhoito

Varainhoidon päämääränä on tarkoituksen häiriötön toteuttaminen nyt ja tulevaisuudessa. Varainhoito on suunnitelmallista, täyttää lainsäädännössä asetetut yleishyödyllisyyden edellytykset ja noudattaa säätiön sille määrittelemiä vastuullisuusperiaatteita. Jäsenen hallitus ohjaa ja valvoo varainhoitoa riittävästi ja asianmukaisesti.

Varainhoitoa ohjaa harkitsevaisuus ja pitkäjännitteisyys.

Varainhoidossa kunnioitetaan lahjoitettuun omaisuuteen liittyviä testamentti- ja lahjakirjamääräyksiä.

Jäsenen hallitukseen tai henkilökuntaan kuuluvat eivät ole vastapuolena yhteisönsä arvopaperikaupoissa tai muissa varainhoitoon liittyvissä toiminnaissa. Yksittäisiä sijoituspäätöksiä koskeva päätöksenteko järjestetään niin, ettei sisäpiiritietoa käytetä.

Hallituksen jäsenet, henkilökunta ja muut toiminnassa mukana olevat henkilöt eivät käytä moitittavalla tavalla muussa toiminnassaan hyväkseen säätiöstä tai yhdistyksestä saatua tietoa.

Säätiö saa harjoittaa vain toimintamuotoihin välittömästi liittyvää liiketoimintaa sekä säännöissä määrättyä muuta liiketoimintaa toimintamuotojensa rahoittamiseksi. Liiketoiminnan harjoittaminen saattaa vaikuttaa säätiön yleishyödylliseen asemaan.

Yhteistyö

Yhdistyksen jäsenet tekevät aktiivisesti yhteistyötä muiden apurahanjakajien ja sidosryhmien kanssa sekä seuraavat toimintaympäristöönsä vaikuttavaa päätösvalmistelua parhaan vaikuttavuuden takaamiseksi.

Säätiöt ja rahastot ry

23 säätiötä perusti Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan epäviralliseksi yhteistyöelimeksi syksyllä 1970. Neuvottelukunnasta tuli rekisteröity yhdistys loppuvuodesta 2003, kun 52 perustajatahoa allekirjoitti virallisen perustamiskirjan. Yhdistyksen 50-vuotisjuhlavuonna 2020 sen nimi lyheni muotoon Säätiöt ja rahastot ry – Stiftelser och fonder rf ja siihen kuuluu parisataa jäsentä, Suomen tärkeimmät yksityiset apurahanjakajat.

Yhdistys vahvistaa yleistä mielikuvaa säätiöiden merkityksestä yhteiskunnassa, selkeyttää asi tiedoin säätiöiden asemaa julkisessa keskustelussa sekä vaikuttaa lainsäädäntöön ja muuhun säätelyyn säätiöiden eduksi ja toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi. Se viestii monipuolisesti ja ajankohtaisesti, kehittää säätiöiden keskinäistä yhteistyötä ja luo säätiöille mahdollisuuksia vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa. Lisäksi yhdistys tukee, neuvoa ja kouluttaa jäsenistöä monipuolisesti, ennakkoiden, joustavasti ja ammattimaisesti.